

Sammanställning av inspel från beredningen för mänskliga rättigheters tvärsamråd 2026-05-18

Samverkan mellan det civila samhället och offentliga aktörer vid höjd beredskap – möjligheter och utmaningar

Den 18 maj samlade beredningen för mänskliga rättigheter sina fem samråd (barnrätt, hbtqi, funktionshinder, mänskliga rättigheter och nationella minoriteter) till ett gemensamt tvärsamråd.

Syftet med dagen var att belysa samverkan mellan civilsamhället och offentliga aktörer vid höjd beredskap, med särskilt fokus på möjligheter och utmaningar utifrån respektive samråds perspektiv.

Inspelen från tvärsamrådet inleds med en övergripande sammanfattning. Därefter redovisas de strukturerat utifrån de fyra frågeställningar som låg till grund för workshopen:

- Vilken roll kan civilsamhället ha vid fredstida kriser och höjd beredskap?
- Vilka unika resurser har det civila samhället som kan användas vid en fredstida kris eller höjd beredskap?
- Hur kan det civila samhällets resurser tas tillvara i beredskapsarbetet för varje människa i länet?
- Vilket stöd, vilka resurser och vilken samordning behövs från VGR och andra offentliga aktörer för att det civila samhället ska kunna bedriva sin verksamhet och bidra vid mobilisering under höjd beredskap?

Dokumentet avslutas med kompletterande reflektioner från de deltagande samråden.

Sammanfattning

På tvärsamrådet 2026 diskuterades det civila samhällets roll vid höjd beredskap, ett läge där hela samhället ställs om till totalförsvar. Bakgrunden

är de senaste årens kriser som tydliggjort behovet av stärkt beredskap och omställningsförmåga.

Dialogen lyfte civilsamhällets centrala och kompletterande roll, särskilt dess höga tillit, lokala förankring och förmåga att nå grupper som offentliga aktörer har svårt att nå. Genom nätverk, mötesplatser och frivilligresurser kan civilsamhället bidra både förebyggande och operativt.

Samtidigt finns behov av tydligare strukturer och samverkansformer. Civilsamhällets potential kan stärkas genom bättre dialog, tydligare roller och långsiktiga förutsättningar för finansiering och organisering.

Inspel kopplade till respektive fråga

Vilka unika resurser har det civila samhället som kan användas vid en fredstida kris eller höjd beredskap?

Civilsamhället kan bidra med starka nätverk, lokal förankring och hög tillit. Civilsamhället har god förmåga att nå olika målgrupper, särskilt de som myndigheter har svårt att nå.

- Starka nätverk, lokalkännedom och förmåga att nå breda och annars svårnådda målgrupper.
- Hög tillit och förtroendekapital hos olika grupper.
- God kommunikationsförmåga via både formella kanaler och personliga kontakter.
- Tillgång till engagerade resurser: volontärer, kompetens, erfarenhet och språkkunskaper.
- Fysiska och sociala mötesplatser som kan användas i kris.
- Flexibilitet och snabb mobiliseringsförmåga.

Vilken roll kan civilsamhället ha vid fredstida kriser och höjd beredskap?

Civilsamhället kan sprida information, skapa trygghet och motverka desinformation. Civilsamhället kan fungera som en bro mellan invånare och myndigheter, organisera frivilliga, arbeta uppsökande och ge stöd till grupper i utsatthet.

- Informationsspridning, anpassning av budskap och arbete mot desinformation.
- Bygga tillit och fungera som länk mellan invånare och myndigheter.
- Erbjuda psykosocialt stöd och skapa trygghet, särskilt för grupper i utsatthet.
- Mobilisera och organisera frivilliga samt arbeta uppsökande.
- Identifiera behov tidigt och bidra med lokal kunskap och närvaro.

Hur kan det civila samhällets resurser tas tillvara i beredskapsarbetet för varje människa i länet?

Genom kartläggning, samordning och användning av befintliga strukturer i fredstid kan resurser mobiliseras effektivt. Det kräver fungerande kommunikationsvägar, ökad tillit, inkludering, samt att tidigare erfarenheter tas tillvara och spetskompetenser nyttjas.

- Kartlägga aktörer, resurser och målgrupper i förväg.
- Skapa samordning, forum och strukturer för samverkan i fredstid.
- Använda befintliga nätverk och erfarenheter från tidigare kriser.
- Säkerställa fungerande kommunikationsvägar och snabb kontakt.
- Främja tillit, inkludering och nyttjande av spetskompetens.

Vilket stöd, vilka resurser och vilken samordning behövs från VGR och andra offentliga aktörer för att det civila samhället ska kunna bedriva sin verksamhet och bidra vid mobilisering under höjd beredskap?

Det behövs tydlig kommunikation, fasta kontaktpersoner och strukturer för samverkan. Offentliga aktörer bör bidra med samordning, praktiska verktyg (till exempel checklistor), plattformar för samarbete och enklare tillgång till resurser för civilsamhället.

- Tydlig kommunikation, ansvarsfördelning och kontaktvägar.
- Långsiktig finansiering och snabb tillgång till resurser.
- Gemensamma plattformar, mötesplatser och samverkansstrukturer.
- Praktiska verktyg som checklistor, utbildning och övningar.
- Ökad samordning mellan regional, kommunal och nationell nivå.

Reflektioner från respektive samråd

Sammanställningen nedan är från dialogerna som skedde i de ordinarie samrådsgrupperna efter de mixade gruppdialogerna.

Samråd barnrätt

Samrådet betonar behovet av ökad samverkan mellan offentliga aktörer och civilsamhället, särskilt inom krisberedskap kopplat till barn och unga. Förutsättningar i form av stabil finansiering, tydligare roller och bättre användning av civilsamhällets resurser lyfts som centrala. Särskild vikt läggs vid att inkludera unga (16–18 år), hantera oro genom tydlig kommunikation samt säkerställa beredskap vid exempelvis cyberattacker. Erfarenheter från Covid-19 visar betydelsen av att beakta barnets perspektiv.

Centrala punkter

- Behov av bredare samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhälle.
- Unga 16–18 år inkluderas i totalförsvaret – behöver tydliggöras vad det innebär.
- Stabil finansiering och minskad administrativ börda för civilsamhället är avgörande.
- Civilsamhället är ofta tidigt aktivt i kris – denna resurs bör tas tillvara bättre.
- Volontärer behöver kunna kvarstå som resurser även vid krigsplacering.
- Kommunikation i kris måste balansera oro och tillit genom tydliga budskap.
- Behov av beredskap även för digitala hot som cyberattacker.
- Civilsamhället kan stärka informations spridning och förtroende för myndigheter.
- Utlysning av medel kan bidra till ökad beredskap och minskad oro.
- Erfarenheter från Covid visar vikten av att ta hänsyn till barnets rättigheter och välmående.

Samråd funktionshinder

Samrådet lyfter vikten av att inkludera personer med funktionsnedsättning i kris- och beredskapsarbete. Det finns behov av tydligare ansvarsfördelning, bättre informations spridning och stärkt samverkan mellan kommuner, region, länsstyrelse och civilsamhälle. Ekonomiska förutsättningar och resurser är avgörande för att organisationer ska kunna bidra. Utbildning, övning och planering innan kriser uppstår är centralt för att öka trygghet, tillit och beredskap i samhället.

Centrala punkter

- Personer med funktionsnedsättning får inte glömmas bort i arbetet med krisberedskap.
- Behov av tydlig ansvarsfördelning mellan kommun, region och länsstyrelse.
- Informations spridning i kris behöver stärkas – vem informerar och hur når man alla?
- Ekonomiska resurser till civilsamhället är avgörande för att kunna bidra.
- Planering och övning måste ske innan kriser och krig uppstår.
- Utbildning för personer med funktionsnedsättning ökar trygghet och egen förmåga.
- Bygga resursbank och stärka samordning mellan aktörer.
- Digitala hot och tillgänglighet behöver inkluderas i beredskapsarbetet.
- Tillit och solidaritet är viktiga, men utmanas i skarpa situationer.
- Barn och unga behöver särskilt fokus för att känna trygghet i kris.

Samråd HBTQI

Samrådet lyfter att HBTQI-perspektivet ofta inte tas på allvar i kris- och beredskapsarbete, särskilt för transpersoner, ickebinära och intersexpersoner. Gruppen lyfter att krisen redan är här för många, med utsatthet i form av ohälsa, hemlöshet och otrygghet. Civilsamhället har en viktig roll i att nå grupper som saknar tillit till offentliga aktörer och i att sprida information samt bidra med kunskap. Samtidigt krävs bättre inkludering, förståelse och konkreta planer inom exempelvis totalförsvaret och vården.

Centrala punkter

- Civilsamhället kan bistå vid planering, kunskapsspridning och utbildning innan kriser uppstår.
- Särskilt utsatta grupper är transpersoner som demoniseras och hbtqi-personer med migrationsbakgrund som blir dubbelt utsatta.
- Sverige påverkas av utvecklingen mot transpersoner i USA och många flyttar från Sverige.
- Behov av trygga mötesplatser och separatistiska forum, vi kan bistå.
- Många hbtqi-personer vill inte söka vård på grund av bristande tillit, civilsamhället kan hjälpa till.
- Brist på inkluderande strukturer inom försvaret för transpersoner.
- Desinformation, sociala medier och politiska beslut som exempelvis angiverilagen påverkar tryggheten.
- Rättigheter kan inte tas för givna trots lagstiftning, som könstillhörighets- och sexualundervisningslagarna som kan rivas upp.
- Samverkan och informationspridning via civilsamhället är centralt.
- Små lokala insatser kan stärka krisberedskap och trygghet.
- Även vid kris finns hbtq-strategiska myndigheter som Polisen och Migrationsverket som ska förbättra situationen för hbtqi.

Samråd mänskliga rättigheter

Samrådet betonar att krisberedskap till stor del bygger på det arbete som civilsamhället redan utför, men att detta behöver erkännas och stärkas med resurser och tydligare samverkan. Tillit lyfts som en avgörande faktor, där både lågintensiva och högintensiva kriser påverkas av tillitsbrist. Erfarenheter från tidigare händelser visar vikten av lokal anpassning, inkludering och samarbete. Ett tydligt fokus behövs på mänskliga rättigheter, jämlikhet och ansvarsfördelning för att säkerställa en hållbar och inkluderande beredskap.

Centrala punkter

- Civilsamhället gör redan mycket av det som kallas krisberedskap.
- Tillit är en central faktor – både från individ till stat och vice versa.
- Lågintensiva kriser kopplade till tillitsbrist behöver uppmärksammas.
- Erfarenheter från exempelvis flyktingvågen 2015 och pandemin Covid-19 är viktiga att ta tillvara.
- Information i kris behöver anpassas lokalt och för olika grupper.

- Resurser och finansiering är avgörande för civilsamhällets uthållighet.
- Ansvarsfördelningen mellan offentliga aktörer och civilsamhället i kris och beredskap måste tydliggöras.
- De sju diskrimineringsgrunderna ska genomsyra all beredskapsplanering.
- Digitalt beroende är en sårbarhet i samhället.
- Det är svårt att nå oorganiserade grupper och organisationer utan etablerad kontakt med exempelvis det offentliga.
- Civilsamhället har en viktig roll som röstbärare och kritisk granskare.
- Jämställdhet och kvinnors rättigheter riskerar att prioriteras bort i kris.
- Mänskliga rättigheter måste aktivt försvaras även i kris och i främjande arbete.
- Brukarmedverkan behöver stärkas i planering och genomförande.
- Civilsamhället är viktigt för att sprida information – men kräver tillit och gemensamma budskap tillsammans med det offentliga.
- Riskanalys över det civila samhällets nedmontering kopplat till kris- och beredskap behöver göras.

Samråd nationella minoriteter

Samrådet lyfter att tilliten mellan nationella minoriteter och myndigheter ofta är låg, på grund av historisk och pågående utsatthet. Detta påverkar möjligheterna till samverkan i kris- och beredskapsarbete. Civilsamhället har en viktig roll men saknar ibland resurser och förutsättningar. Behovet av att bygga tillit i fredstid, stärka finansiering och skapa inkluderande strukturer lyfts som centrala. Samtidigt finns särskilda utmaningar för olika minoriteter, såsom säkerhet, informationsspridning och kulturellt bevarande.

Centrala punkter

- Informationsspridning når inte alltid alla grupper, särskilt vid kriser.
- Behov av att nå även icke-organiserade personer inom minoriteter.
- Särskilda behov av skydd och säkerhet, exempelvis inom den judiska minoriteten.
- Romer och andra grupper kan isolera sig vid kris, vilket försvårar kontakt.
- Kulturarv och identitet behöver bevaras även i kris.
- Brist på samverkan och mötesplatser mellan olika minoriteter.